האוניברסיטה העברית בירושלים
המכון לחקר החברה האזרחית והפילנתרופיה בישראל
מיסודו של ג'וינט ישראל והאוניברסיטה העברית
ביה"ס לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד

50 שנה عاما המועצה הישראלית المجلس להתנדבות • الإسرائيلي للتطوع

משרד הרווחה
והביטחון החברתי
חוסן חברתי לישראל

דפוסי נתינה בחברה הישראלית:

שנתון ההתנדבות, המעורבות החברתית והאקטיביזם

לשנת 2022

רונית בר, פרופ' מיכל אלמוג-בר, ליאורה ארנון ואנה רוזנפלד

משרד החינוך | המשרד לשוויון חברתי | מרכז השלטון המקומי בישראל | הג'וינט | קרן רשי RASHI FOUNDATION | GANDYR גבדיר קרן גבדיר GANDYR FOUNDATION | מפעל הפיס

דפוסי נתינה בחברה הישראלית:

שנתון ההתנדבות, המעורבות החברתית והאקטיביזם

לשנת 2022

רונית בר, פרופ' מיכל אלמוג-בר, ליאורה ארנון ואנה רוזנפלד

סייעו בהוצאת השנתון לאור:

תרמו נתונים לשנתון:

פרק 3: מעורבות חברתית של צעירים וצעירות בישראל

אוכלוסיית הצעירים והצעירות בגילאי 18-35, מהווה כ25% מאוכלוסיית ישראל. מזה קרוב לשני עשורים, קיימת הכרה בכך שהצעירים הם קבוצה מובחנת בעלת צרכים ייחודיים לה והמתאפיינת בתקופת חיים של מעבר מהתבגרות לבגרות, תקופה שנהוג לכנותה בגרות בהתהוות.

פרק זה מוקדש לדפוסי מעורבות חברתית והתנדבות של קבוצת גיל ייחודית זו. הוא מתבסס על סקר מקיף על התנדבות ומעורבות חברתית של צעירים וצעירות, שנערך בשיתוף ובתמיכת קרן גנדיר, התומכת מזה שנים רבות בקידום השתתפות אזרחית של צעירים וצעירות בחברה הישראלית.

מהי מעורבות חברתית?

בדומה להתנדבות, גם למונח מעורבות חברתית קשת רחבה של הגדרות וביטויים. אחת ההגדרות המוכרות היא זו של ברטון (Breton, 2003) המציג מעורבות חברתית כ"מעורבותם של פרטים בסביבתם החברתית, אשר יכולה להתרחש באמצעות רשתות קשרים בין-אישיות, באמצעות ארגונים או במסגרות כגון בתי ספר, בתי חולים, מקום העבודה, הקהילה האתנית, השכונה והקהילות האזוריות והלאומיות"[1]. למעורבות כזו יכולים להיות מגוון מופעים, כמו גילוי עניין במתרחש בקבוצה או בקהילה, דאגה לאחרים, הענקת תמיכה וסיוע לא פורמלי, מתן תרומה כספית, השתתפות בהתארגנויות קהילתיות והתנדבות בארגונים". בהתבוננות על הגדרה זו, ביחס להגדרה המכלילה והעדכנית של האו"ם למונח התנדבות, שהוזכרה בפרק במבוא של שנתון זה, ישנה למעשה חפיפה רבה בין המושגים.

עם זאת, בקרב הצעירים בישראל והארגונים המפעילים אותם, כדוגמת מרכזי הצעירים, המונח המקובל הוא "מעורבות חברתית" והוא נתפס כמושג המכליל גם פעילויות שלא בהכרח מתכנסות לשלושת המאפיינים של המונח התנדבות, כפי שהצגנו בפרק המבוא לשנתון זה. כך למשל, סטודנטים המקבלים מלגת לימודים תמורת פעילותם החברתית, אינם פועלים "ללא ציפייה לקבלת תמורה חומרית" ועל כן, נהוג להגדירם כמי שמבצעים 'מעורבות חברתית' ולא כמתנדבים. כמו כן, בתפיסת ההתנדבות המסורתית נהוג לראות בהתנדבות כפעילות בה העשייה למען האחר היא רכיב מרכזי מאד. בתפיסת ההתנדבות הרחבה כפי שהוצגה במבוא כמו גם בתפיסת המעורבות החברתית, הפעילות מכוונת הן לעצמי והן לאחר.

לקראת שנתון ההתנדבות, הנתינה המעורבות החברתית והאקטיביזם, ערכנו סקר ייעודי בקרב מדגם ארצי ומייצג של צעירים בגילאי 18-35 בישראל. הסקר כלל 503 משיבים.

1 Breton, R. (2003). Social Capital and Civic Participation of Immigrants and Members of Ethno-Cultural Groups (Paper presented at the Conference on The Opportunities and Challenges of Diversity: A Role for Social Capital) Montreal, Canada

מעורבות חברתית והתנדבות של צעירים וצעירות בישראל - ממצאים

על מנת ללכוד את מגוון הפעילויות הנכללות במונח מעורבות חברתית, שאלנו את הצעירים האם בשנה האחרונה, הם לקחו חלק במגוון של פעילויות הנכללות במונח זה (כגון: תרומת כסף, התנדבות בארגון, ארגון אירוע קהילתי, חרם צרכני, חתימה על עצומה ועוד). זאת, מבלי לשאול שאלה אחת מרכזת וכללית הבוחנת "האם היית מעורב/ת חברתית". בחרנו בכך מתוך ההבנה כי שאלה מסוג זה, עלולה הייתה לגרום לאי הבנה הנובעת מפרשנויות רבות ושונות של המושג.

להלן הממצאים על השתתפות צעירים וצעירות בשנה האחרונה בכל אחת מפעילויות המעורבות החברתית הבאות. בקריאת הנתונים יש לקחת בחשבון, שגם פעילות אחת לשנה, נכללת בנתון זה. על כן, לצד הנתון הכולל של כל מי שהשיבו כי השתתפו בפעילות מסוימת, ציינו גם את השיעור של מי שעשו כן על בסיס יחסית קבוע- לפחות אחת לחודש.

תרשים מספר 25: תדירות פעילויות המעורבות החברתית של צעירים וצעירות בישראל

מהנתונים עולה כי הפעילויות הנפוצות ביותר הן תרומת כסף (67%), חרם צרכנים (64%), תרומת זמן לסיוע לאחרים באופן לא פורמלי או ממוסד (62%) וחתימה על עצומה (58%). עם זאת, כאשר מתבוננים על תדירות הפעילות, עולה כי מרבית הצעירים מעורבים חברתית בתדירות נמוכה יחסית ורק חלק קטן מהם עושה זאת על בסיס קבוע ומתמשך. הפעילויות הקבועות הנפוצות ביותר הן חרם צרכני (38%), תרומת זמן לסיוע לאחרים באופן לא פורמלי או ממוסד (33%), תרומת כסף (27%), חתימה על עצומה (23%) והתנדבות בארגון, עמותה או רשות מקומית (23%).

בתרשים הבא מוצגת התפלגות תדירות הפעילות בקרב המעורבים חברתית. כאמור, מרבית הצעירים מתנדבים ומעורבים פחות מאחת לחודש, בכל הפעילויות שהוזכרו.

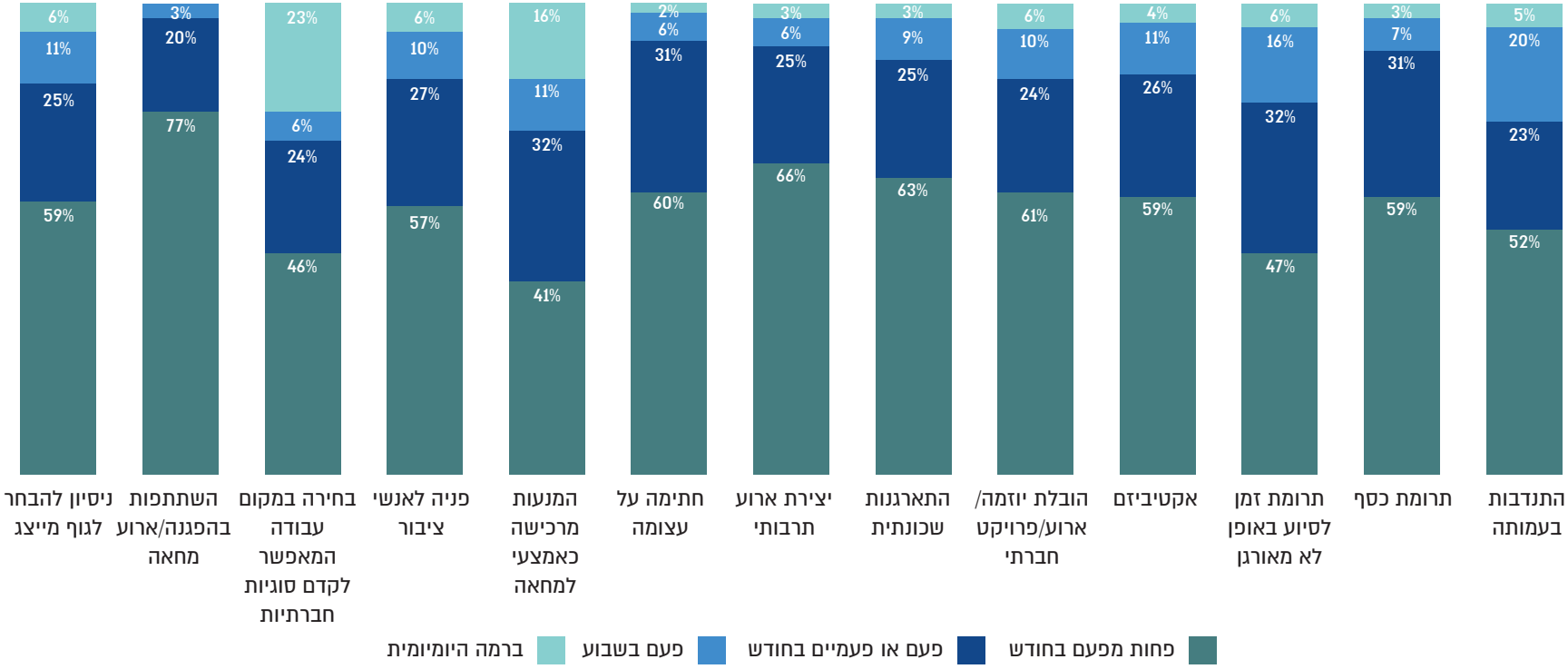

תרשים מספר 26: תדירות מעורבות והתנדבות בקרב המתנדבים והמעורבים חברתית

גברים צעירים מתנדבים ומעורבים יותר מנשים צעירות: בכל הפעילויות באופן עקבי, שיעורי המעורבות בקרב גברים צעירים היו גבוהים יותר משיעורי המעורבות וההתנדבות של נשים צעירות. פערים אלה היו בולטים במיוחד בתרומת כסף (71% מהגברים לעומת 63% מהנשים), השתתפות בהפגנות (40% מהגברים לעומת 28% מהנשים), פניות יזומות לגורמים ציבוריים (36% מהגברים לעומת 24% מהנשים) ופעולות יזומות לשינוי חברתי (37% מהגברים לעומת 22% מהנשים). נתון זה של הבדלים מגדריים, עולה בקנה אחד גם עם ההבדלים המגדריים בשיעורי ההתנדבות שהוצגו בפרקים 1 ו-2. גם שם, ניתן לראות כי גברים במדינת ישראל מתנדבים ומעורבים בשיעורים גבוהים יותר מנשים. זאת, להבדיל ממרבית מדינות העולם, שם לרוב שיעורי הנשים המתנדבות גבוהים יותר מהגברים המתנדבים.

צעירים בחברה הערבית מעורבים פחות בתרומה (47% בקרב צעירים בחברה הערבית, לעומת 71% בחברה היהודית) וחותמים פחות על עצומות (38% לעומת 62%) מצעירים בחברה היהודית. הבדלים נוספים אך פחות דרמטיים נמצאו גם בקרב הצעירים הנמנעים מלרכוש מוצר, או רוכשים מוצר בכוונה, כדרך להביע מחאה (52% בחברה הערבית לעומת 67% בחברה היהודית), או בבחירה במקום עבודה / מקצוע שמאפשר להם לקדם סוגיות חברתיות שחשובות להם (23% לעומת 37%). לא נמצאו הבדלים בין צעירים בחברה הערבית והיהודית בכל הנוגע לדפוסי התנדבות פורמלית ולא פורמלית או פעילות יזומה למען שינוי חברתי או שינוי מדיניות (אקטיביזם). לא נמצאו הבדלים גם בדפוסי ההתנדבות והמעורבות הדיגיטלית / מקוונת.

צעירים דתיים וחרדים מתנדבים ומעורבים חברתית יותר מחילוניים במרבית תחומי ההתנדבות והמעורבות שאינם ברשתות החברתיות ובאינטרנט (Offline). הבדלים אלה ניכרים בעיקר בהתנדבות בארגון או עמותה (57% בקרב דתיים וחרדים, לעומת 43% בקרב חילונים), בתרומת כסף (83% לעומת 70%), בתרומת זמן בסיוע לאנשים שלא במסגרת מאורגנת (72% לעומת 56%), בהובלת יוזמה, אירוע או פרויקט קהילתי (50% לעומת 39% בקרב החילונים) ובהשתפות בהפגנות (39% לעומת 27%). **לעומת זאת, הצעירים החילונים מתנדבים ומעורבים יותר מהדתיים והחרדים בתחומי ה-Online (רשתות חברתיות ואינטרנט)** בהתנדבות והמעורבות הדיגיטלית.

תחושת שביעות רצון ואפקטיביות מהמעורבות החברתית של צעירים וצעירות

33.5% מהצעירים המעורבים חברתית מרגישים שפעילותם אפקטיבית ומשיגה את מטרותיה במידה רבה ועד רבה מאד ואילו 26.5% נוספים חשים כי פעילות זו אפקטיבית במידה נמוכה או אינה אפקטיבית כלל. על אף נתון זה, 48% מהצעירים שבעי רצון מפעילותם במידה רבה ועד רבה מאד, זאת בהשוואה ל 20% בלבד מהצעירים, ששביעות הרצון שלהם נמוכה מאד.

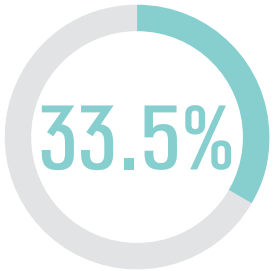

מהצעירים המעורבים חברתית מרגישים שפעילותם אפקטיבית ומשיגה את מטרותיה במידה רבה ועד רבה מאד

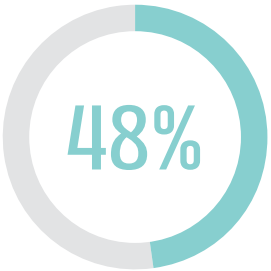

מהצעירים שבעי רצון מפעילותם במידה רבה ועד רבה מאד

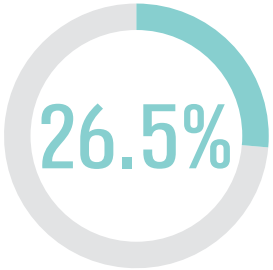

מהצעירים המעורבים חברתית חשים כי פעילות זו אפקטיבית במידה נמוכה או אינה אפקטיבית כלל

מהצעירים ששביעות הרצון שלהם מפעילותם נמוכה מאד

מעורבות והתנדבות של צעירים וצעירות במרחב המקוון / הדיגיטלי

הצעירים והצעירות של היום הם ילידי טכנולוגיה ורואים ברשתות החברתיות ובכלים הדיגיטליים כפלטפורמת תקשורת מרכזית בחייהם. מסיבה זו, אך טבעי שיפנו גם את מעורבותם החברתית לפלטפורמה זו, בוודאי בעידן פוסט-קורונה. הפעילות הנפוצה ביותר היא גם זו שדורשת את ההשקעה והמחויבות הנמוכות ביותר: שיתוף או ציוץ-מחדש של רשומה / תמונה / סרטון העוסקים בנושא חברתי או אזרחי, שיצר אדם אחר (51.3%) ויצירת / כתיבת רשומה או סרטון בנושא חברתי או אזרחי ופרסומם ברשתות החברתיות (39.8%).

בדומה לפעילות ההתנדבות והמעורבות המתרחשת מחוץ לרשתות החברתיות ולאינטרנט, גם הפעילות המקוונת והדיגיטלית מניבה שיעורי מעורבות חברתית והתנדבות משמעותיים וכן גם כאן, התבוננות על תדירות העשייה מצביעה כי מרבית הצעירים פועלים כיום באופן חד-פעמי או ספורדי, ללא מחויבות ארוכת טווח.

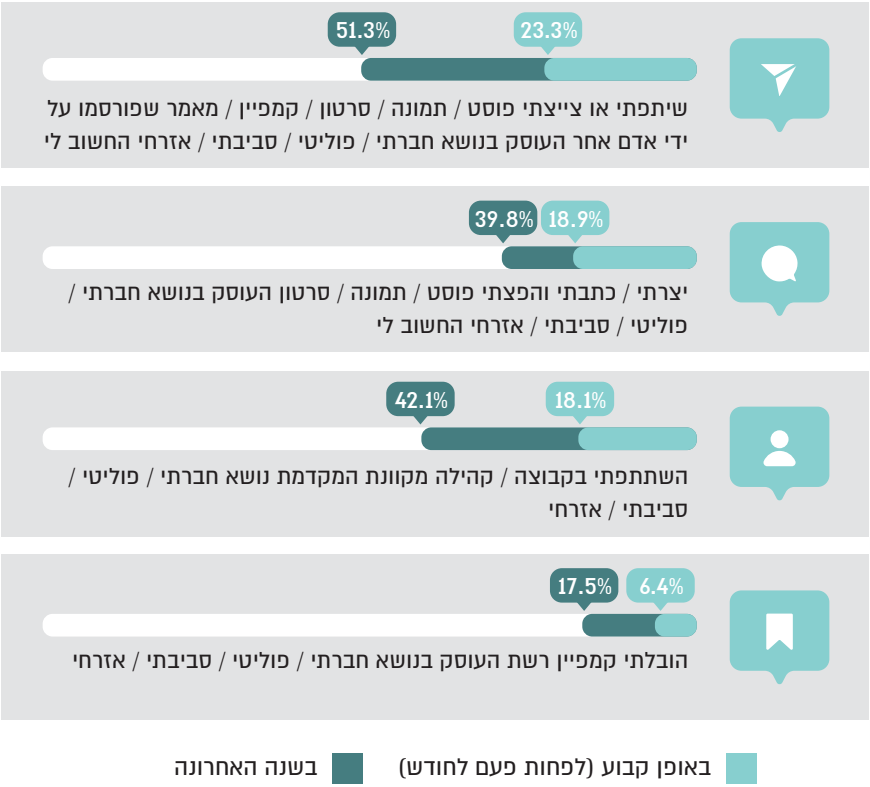

תרשים מספר 27: תדירות המעורבות החברתית במרחב הדיגיטלי

הצעירים והצעירות מתחלקים באופן יחסית שווה **במידת הערכתם את האפקטיביות של פעילותם המקוונת** ואת המידה בה היא משיגה את מטרותיה. 36.1% מרגישים במידה רבה עד רבה מאד שמעורבותם החברתית באמצעות הרשתות החברתיות היא אפקטיבית ומשיגה את מטרותיה, 33.50% מרגישים כי פעילותם אפקטיבית ומשיגה את מטרותיה במידה בינונית בלבד ואילו 30.3% מרגישים שפעילותם לא אפקטיבית כלל.

צעירים וצעירות בעלי הכנסה מתחת לממוצע העריכו יותר את האפקטיביות של פעילותם המקוונת (42.4%) מצעירים עם הכנסה סביב הממוצע (28.4%) וצעירים שהכנסתם מעל הממוצע (35.5%). צעירים וצעירות חרדים ודתיים, העריכו יותר את אפקטיביות פעילותם המקוונת (43.1%) מצעירים וצעירות חילונים (33.1%).

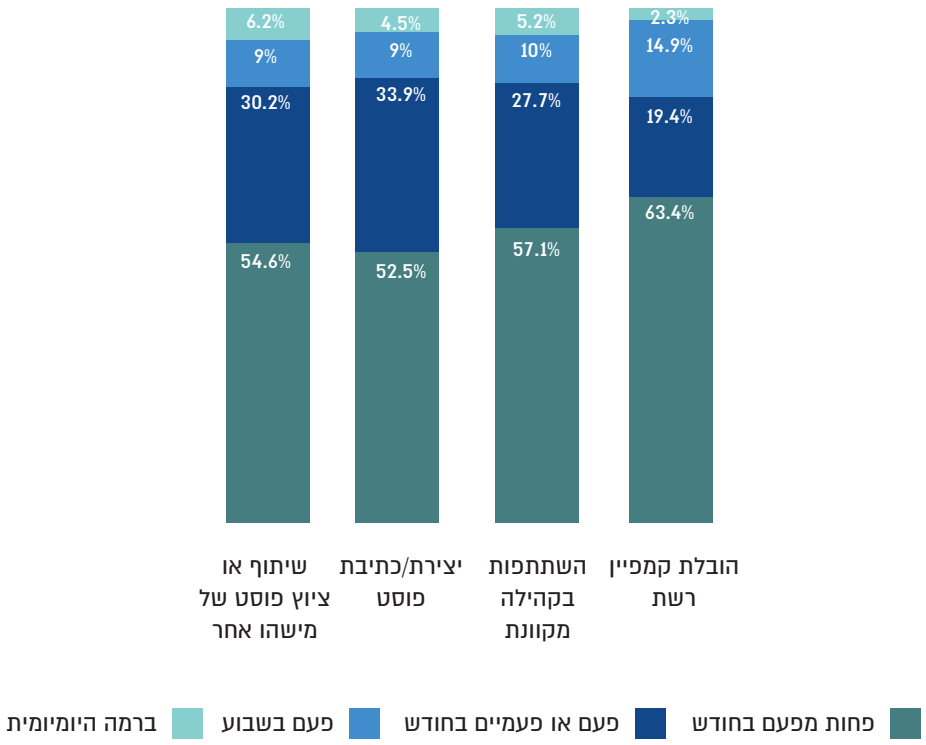

תרשים מספר 28: באיזו תדירות מקיימים הצעירים והצעירות את הפעילויות הבאות

דרכי הגעה למעורבות חברתית ולהתנדבות

הקבוצה החברתית וקבוצת השייכות משחקות תפקיד משמעותי בקרב גילאים אלו. כאשר נשאלו הצעירים והצעירות כיצד הגיעו להתנדבות ולמעורבות החברתית, מרביתם ציינו כי הגיעו דרך חברים, מכרים או בני משפחה (36.4%), דרך התארגנות פרטית שלהם או של חברים שלהם (27.6%) או דרך ארגון או עמותה (24.8%). 21% ציינו כי הגיעו דרך מוסד הלימודים שלהם או כחלק מתוכנית המספקת נקודות זכות במסגרת הלימודים במוסד להשכלה גבוהה. מעניין לראות כי מקורות המידע והרתימה שהיו נמוכים יחסית היו מרכזי הצעירים, שסימנו את המעורבות החברתית כאחד מנושאי הדגל אותו הם מבקשים לקדם, ויחידות ההתנדבות ברשויות המקומיות. ניכר כי שני הארגונים האלה פחות מוכרים על ידי הצעירים כגורמי גיוס ורתימה לפעילויות מעורבות חברתית והתנדבות.

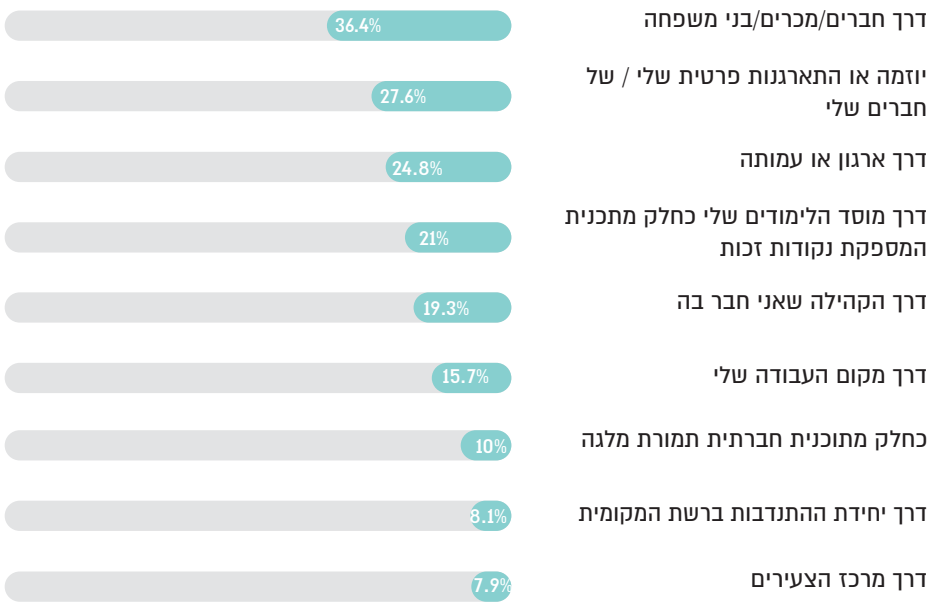

תרשים מספר 29: דרכי הגעה להתנדבות ולמעורבות החברתית בקרב צעירים וצעירות

בעבר נהוג היה לתפוס מעורבות חברתית והתנדבות בעיקר כמעשה אלטרואיסטי. אולם, מחקרים ותפיסות עדכניים מדגישים את השילוב בין מניעים אלטרואיסטים ואגואיסטים, כמנוע לקידום מעורבות והתנדבות. למעשה, לעיתים קרובות על בסיס המוטיבציה האישית מתהווה פעולה רחבה וכללית היוצרת השפעה רחבה. המונח אלגואיזם (שילוב בין אלטרואיזם לאגואיזם)[2], מבהיר כי מעורבות חברתית יכולה להוות גשר בין הצרכים האישיים לאלה הציבוריים ומתייחסת להשפעה שהיא הן עבור הצעירים עצמם והן עבור המרחבים הציבוריים שבהם הם פועלים.

2 את המונח טבעה ד"ר רונית עמית, לשעבר מנכ"לית קרן גנדיר. לפירוט על המונח ניתן לקרוא את המחוון להשתתפות אזרחית של צעירים בישראל.

תרשים מספר 30: הסיבות העיקריות שבגללן צעירים וצעירות בוחרים להתנדב ולהיות מעורבים חברתית

נתוני הסקר מדגימים תפיסה זו של אלגואיזם, בכך שהם משקפים שילוב משמעותי בין מניעים מכווני עצמי, כגון: כשאני עוזר לאנשים, אני עוזר גם לעצמי (49%) לבין מניעים המשלבים בין מניעים מכווני אחר (רצון להפוך את העולם למקום טוב יותר) למכווני עצמי (אם העולם יהיה טוב יותר, גם לי יהיה טוב יותר בתוכו)(43%).

המניע המתייחס לתרומת המעורבות החברתית לתפיסת הצעיר/ה באור חיובי (הפעילות מסייעת לאנשים לראות אותי באור חיובי) והמניע הנוגע ליצירת קהילה (אני מרגיש/ה שהמעורבות מייצרת עבורי קהילה של אנשים שדומים לי) היו מעט יותר גבוהים בקרב צעירים מהחברה הערבית, ביחס לצעירים מהחברה היהודית (17.6% לעומת 10.8% ו-23.5% לעומת 15.1%, בהתאמה).

הנושאים החברתיים בהם מעורבים הצעירים והצעירות

33%
יוקר המחיה

24.3%
צדק חברתי וכלכלי

18.1%
סביבה

16.9%
זכויות אדם

13.9%
זכויות אנשים עם מוגבלויות

13.9%
זכויות וקידום נשים

13.9%
זכויות קשישים וניצולי שואה

13.6%
זכויות בעלי החיים

10.2%
אי שוויון והדרה חברתית

8.7%
דת ופולחן דתי

7.7%
זכויות עובדים

6.9%
מאבק בשחיתות מוסדית

6.2%
דו קיום וחברה משותפת

6%
בריאות

5%
קידום השלום

4.7%
זכויות להט"ב

4.7%
קידום שקיפות

4%
הנצחה

2.5%
פליטים

הצעירים המעורבים חברתית מעורבים בעשייה חברתית בנושאים הקרובים לליבם ובהם הם מעוניינים לחולל שינוי. כשליש מהצעירים מקדישים את פעילותם לנושא יוקר המחייה (33%) או לצדק חברתי וכלכלי (24.3%).

מעניין כי 18% מהצעירים, ציינו את תחום הסביבה כתחום עיקרי לפעילותם, זאת בניגוד לממצאי סקר ההתנדבות הכללי, שם מצאנו כי רק 13% מהמתנדבים בוחרים להתמקד בתחום זה (ראה פרק 1, התנדבות בישראל- תמונת מצב).

יותר גברים הקדישו את פעילותם לנושאים של יוקר המחייה וצדק חברתי וכלכלי (37.7% ו 26.3% בהתאמה) מנשים (29.4% ו 22.8% בהתאמה). נשים לעומת זאת, פעלו יותר לקידום זכויות של נשים (19.7%) בהשוואה לגברים (6.3%).

הבדלים נוספים נמצאו בין צעירים וצעירות מהחברה הערבית לצעירים מהחברה היהודית. צעירים מהחברה היהודית היו מעורבים חברתית יותר מצעירים מהחברה הערבית בתחומי יוקר המחייה (34.7% לעומת 22.8% בחברה הערבית), צדק חברתי וכלכלי (25.1% לעומת 19.3% בחברה הערבית), הסביבה (19.4% לעומת 10% בחברה הערבית), וזכויות קשישים (15% לעומת 7% בחברה הערבית). לעומת זאת, צעירים מהחברה הערבית, היו מעורבים חברתית הרבה יותר בתחומים השונים של קידום זכויות, כגון: זכויות אדם (26.3% לעומת 15.3% בחברה היהודית), זכויות נשים (26.3% לעומת 11.8% בחברה היהודית) וזכויות עובדים (15.8% לעומת 6.4% בחברה היהודית) כמו כן, הצעירים מהחברה הערבית היו מעורבים חברתית יותר מהיהודים, בתחומי דו קיום ושלום: דו קיום וחברה משותפת (21.1% לעומת 3.8% בחברה היהודית), קידום שלום (17.5% לעומת 2.3% בחברה היהודית).

זרקור על: התנדבות ומעורבות חברתית של צעירים בתחום הסביבה

בשנים האחרונות חלה עליה במודעות לתחום הסביבה וחשיבותו בישראל ובעולם כולו. ניכר כי ההיענות הגבוה יחסית של צעירים להתנדב בנושא מושפעת מהחשש מההשלכות של משבר האקלים העולמי בהווה ובעתיד הקרוב שישפיע ככל הנראה באופן ישיר על חייהם, ומההבנה שמוכרחים לטפל בו כמה שיותר מהר. הצעירים הם פניו של דור העתיד, ומעורבותם בתחום הסביבה חשובה מאין כמוה.

ניתן להיווכח בהתארגנויות צעירים גלובליות כמו מחאת הנוער הבינלאומית לעצירת משבר האקלים, אשר צעירים ישראלים לוקחים בהן חלק[3]. כמו כן קיימות תוכניות ייעודיות להכשרת בני נוער לפעילות בנושא כגון "תוכנית מנהיגים צעירים למען הסביבה"[4] ופעילויות שמקדמת קק"ל להעלאת המודעות לנושא[5].

בסקר שערכנו בשנת 2022 בישראל, כ-18% מהצעירים ציינו את תחום הסביבה כתחום עיקרי לפעילותם. זהו נתון שאפשר לראות באור אופטימי, לאור העובדה שבממצאי הסקר הכללי נמדדו אחוזים נמוכים יותר של התנדבות בתחום.

ניכר כי צעירים חילוניים פעילים יותר (25%) בתחום הסביבה מצעירים דתיים-חרדיים (7.2%). צעירים יהודים פעילים בתחום הסביבה יותר (19.4%) מצעירים ערבים (10.5%). נשים צעירות (18.9%) וגברים צעירים (17.1%) פעילים באופן כמעט זהה. באזור השרון נמדדה הפעילות הסביבתית הגבוהה ביותר (37.5%) ביחס לאזורים אחרים בארץ. צעירים שאינם בזוגיות פעילים יותר (21.3%) מצעירים בזוגיות (14.3%). צעירים בעלי השכלה עד תיכונית פעילים מעט יותר (20.1%) מצעירים בעלי השכלה אקדמית (15.8). צעירים בעלי השכלה מתחת לממוצע פעילים מעט יותר (19%) מאלו סביב הממוצע (14.8%).

3 https://strike4future.org.il

4 ראו באתר "כל זכות" תכנית: מנהיגים צעירים למען הסביבה

5 https://www.kkl.org.il/education/youth-and-education/study-materials-for-/teachers/environment_and_sustainability

חסמים וגורמים מקדמים התנדבות ומעורבות חברתית בקרב צעירים וצעירות

הצעירים והצעירות בישראל רואים בהעדר זמן פנוי כחסם המשמעותי ביותר להתנדבות ולמעורבות חברתית כיום. על כן 53.5% מהצעירים ציינו כי יותר זמן פנוי יהווה תמריץ להגברת המעורבות של צעירים בני גילם. בנוסף לסוגיית הזמן, 49% מהצעירים מרגישים שאם תהיה לפעילות תחושת ערך לצידה ותחושה שהיא באמת מובילה לשינוי, הדבר יהווה תמריץ משמעותי לצעירים להתחיל ולפעול. באופן דומה ידע וכלים כיצד ואיפה ניתן להתנדב (35.6%) והזדמנויות להתנדבות ומעורבות חד פעמית או ספורדית (29.4%) מהווים גם הם תמריצים משמעותיים בעיני הצעירים לקידום והרחבת המעורבות החברתית וההתנדבות של צעירים בחברה הישראלית .

ניתן לראות כי בקרב צעירים מהחברה הערבית, הוקרה והכרה מהווים תמריץ משמעותי יותר (25.8%) מאשר בקרב צעירים בחברה היהודית (11.6%) וכי ידע וכלים כיצד והיכן להתנדב, נתפסים על ידי הצעירים מהחברה הערבית כפחות מתמרצים (24.7% לעומת 37.9% בקרב צעירים מהחברה היהודית).

במענה לשאלה באיזו מהזירות הבאות מרגישים הצעירים שיכולה להיות להם ההשפעה הרחבה ביותר, הזירות הנתפסות על ידי הצעירים כזירות בהן יוכלו להשפיע באופן מירבי הן הזירה המקומית / אזורית (36.2%) והזירה השכונתית (17%). אף כי זירות אלה הן הקרובות יותר לחייהם היומיומיים ואך טבעי שיחשו שבהן פוטנציאל ההשפעה שלהם הוא הגבוה ביותר, ניתן לתהות על הנתון הנמוך יחסית בנוגע לפוטנציאל ההשפעה בזירה הארצית. רק 14% מהצעירים חשים כי יוכלו להשפיע במידה רבה בזירה הארצית. רק 2% מהצעירים הערבים חשו כי יוכלו להשפיע במידה רבה בזירה זו ורק 12% מהנשים (לעומת 15% מהגברים). ממצאים אלה מעוררים שאלות לגבי חיי קבוצת האזרחים הצעירים, במיוחד אלה מהם שנמנים על קבוצות מוחלשות, בחברה דמוקרטית, שבה קיימות דרכי השפעה ומעורבות אזרחיות וחברתיות מגוונות. יש להניח שתחושת ההשפעה הנמוכה יחסית בזירה הארצית משפיעה גם על המוטיבציה לפעול ולשנות בזירה זו.

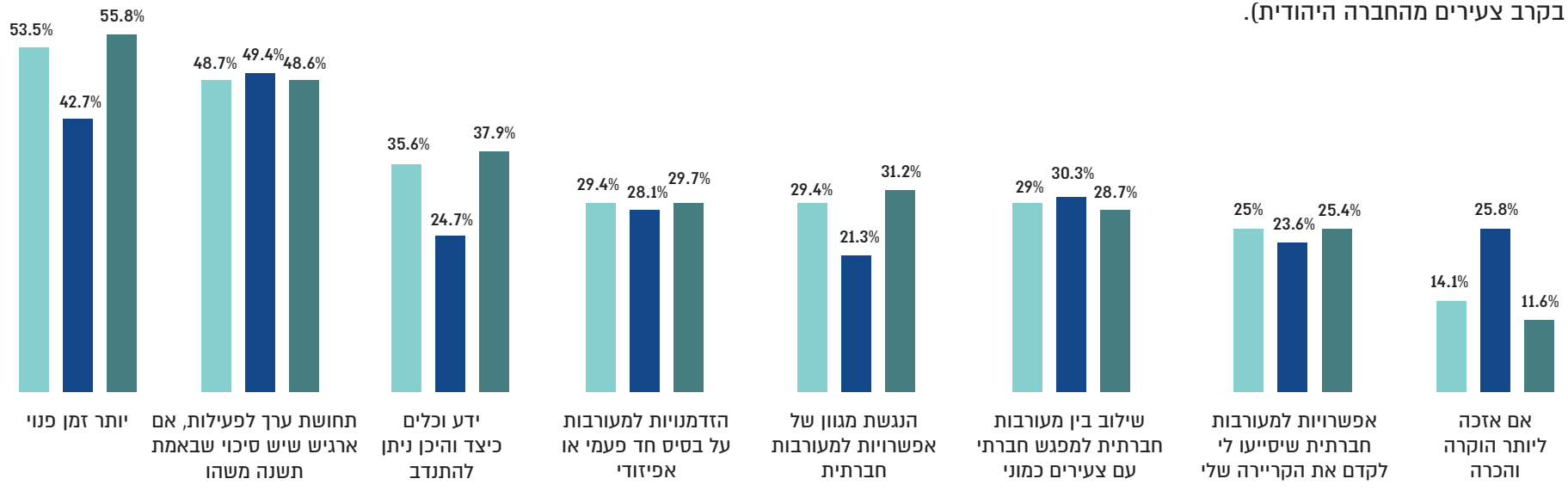

תרשים 31: גורמים מקדמים להגברת המעורבות החברתית של צעירים וצעירות

מעורבות חברתית של צעירים וצעירות בישראל: תקציר הממצאים

- צעירים וצעירות בישראל מתנדבים ומעורבים חברתית בשיעורים גבוהים, אך בתדירות נמוכה יחסית.
- הפעילויות הקבועות הנפוצות ביותר הן חרם צרכני (38%), תרומת זמן לסיוע לאחרים באופן לא פורמלי או ממוסד (33%), ותרומת כסף (27%).
- ילידי הטכנולוגיה - רוב המעורבות החברתית נעשית בפלטפורמה הדיגיטלית. הפעילות הנפוצה ביותר היא גם זו שדורשת את ההשקעה והמחויבות הנמוכות ביותר.
- אופליין מול אונליין - צעירים דתיים וחרדים מתנדבים ומעורבים חברתית יותר מחילוניים במרבית תחומי ההתנדבות והמעורבות שאינם ברשתות החברתיות ובאינטרנט. לעומת זאת, הצעירים החילונים מתנדבים ומעורבים יותר מהדתיים והחרדים ברשתות חברתיות ואינטרנט בהתנדבות והמעורבות הדיגיטלית.
- דרכי ההגעה העיקריות למעורבות חברתית והתנדבות בקרב אוכלוסיית הצעירים בישראל הן דרך חברים, מכרים או בני משפחה (36.4%), דרך התארגנות פרטית שלהם או של חברים שלהם (27.6%) או דרך ארגון או עמותה (24.8%). מרכזי הצעירים ויחידות ההתנדבות ברשויות המקומיות פחות מוכרים על ידי הצעירים כגורמי גיוס ורתימה לפעילויות מעורבות חברתית והתנדבות.
- הצעירים והצעירות פועלים מתוך אלגואיזם - המניעים של אוכלוסיית הצעירים להיות מעורבים חברתית ולהתנדב משקפים שילוב משמעותי בין מניעים מכווני עצמי ומניעים אלטרואיסטים.
- "הנושאים הבוערים" - הצעירים מקדישים את פעילותם בעיקר לנושא יוקר המחייה (33%), צדק חברתי וכלכלי (24.3%) ולתחום איכות הסביבה (18%).
- כשליש מהצעירים המעורבים חברתית מרגישים שפעילותם אפקטיבית ומשיגה את מטרותיה במידה רבה ויותר וכמחצית מהצעירים שבעי רצון מפעילותם במידה רבה ויותר.
- הגורמים העיקריים שעשויים לעודד צעירים בישראל להתנדב הם יותר זמן פנוי, תחושה של ערך ואפקטיביות מהעשייה ההתנדבותית וידע וכלים בנושא ההתנדבות.
- דגש על פעילות מקומית - הזירות הנתפסות על ידי הצעירים כזירות בהן יוכלו להשפיע באופן מירבי הן הזירה המקומית / אזורית (36.2%) והזירה השכונתית (17%). לצד זאת ניכרת תחושת השפעה נמוכה יחסית בזירה הארצית.

המועצה הישראלית להתנדבות

המועצה הישראלית להתנדבות נוסדה בשנת 1972 על ידי ממשלת ישראל. המועצה היא ארגון הגג של ההתנדבות והמעורבות החברתית בישראל, הארגון היחיד המסדיר, מפתח, מקדם ומוביל את תחום ההתנדבות והמעורבות החברתית. המועצה הישראלית להתנדבות היא גוף מרכזי ובין-ארגוני המחבר בין השדה ההתנדבותי, למשרדי הממשלה, הארגונים החברתיים והמוסדות האקדמיים – במטרה להוביל לשינוי ולשיפור בעשייה ההתנדבותית על כל גווניה בחברה הישראלית, בפרופסיית ניהול ההתנדבות ובהכשרת אנשי המקצוע.

המועצה פועלת מתוך אמונה כי התנדבות ומעורבות חברתית הן מרכיבים חיוניים לפיתוח חוסן חברתי ובניית קהילות בריאות וחזקות בחברה הישראלית. המועצה פועלת במטרה להרחיב את כמות ואיכות ההתנדבות ואת מגוון האנשים המעורבים בחברה הישראלית, כך שלכל אזרח/ית בישראל יהיה תפקיד חברתי משמעותי, בשגרה ובחירום.

המכון לחקר החברה האזרחית והפילנתרופיה בישראל

המכון לחקר החברה האזרחית והפילנתרופיה בישראל באוניברסיטה העברית נוסד ב 2006. המכון פועל להרחבת הידע בנושאי החברה האזרחית, ההשתתפות האזרחית, ההתנדבות, הפילנתרופיה והשותפויות הבין-מגזריות בישראל. המכון מתמקד בפעילות מחקרית שמטרתה פיתוח וקידום מחקר בסיסי ושימושי על פעילויות החברה האזרחית, ההשתתפות החברתית והפילנתרופיה, תפקידיהן ותרומתן לחברה הישראלית. המכון עוסק בהפצת הידע בנושאים אלה לגורמים בממשל הארצי והמקומי, ארגונים בחברה האזרחית וקרנות פילנתרופיות.

דואר אלקטרוני: office@ivolunteer.org.il

אתר אינטרנט: www.ivolunteer.org.il

דואר אלקטרוני: philanthropy@savion.huji.ac.il

אתר אינטרנט: civilsociety.huji.ac.il